

DN DEBATT

DN Debatt. ”Ny märkning kan hjälpa till att minska prylsvinnet”

UPPDATERAD 2018-12-17 PUBLICERAD 2018-12-14

Efter nya säljrekord på Black Friday och nu i julhandeln vill vi mynta begreppet ”prylsvinn” för att uppmärksamma och bättre hantera vår överkonsumtion och slit- och slängkultur, skriver artikelförfattarna. Foto: Hasse Holmberg/TT

DN DEBATT 15/12. Vår konsumtion är ohållbar – vilket inte minst märks i julhandeln. Vi behöver producera färre och mer hållbara saker. Men hur ska vi nå dit? Ett förslag är en märkning som visar förväntad livslängd och vilken miljöpåverkan produkten har. Saker bör också designas så att de går att reparera och så att materialen kan separeras, skriver åtta miljödebattörer.

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

DN:s klimatreporter Peter Alestig ger dig veckans viktigaste läsning om klimatkrisen – nyheter, granskningar, fördjupningar och intervjuer.

[Skaffa nyhetsbrev](#)

[I Sverige konsumerar vi som att vi hade fyra jordklot.](#)

Utmaningarna med vår ökande konsumtion måste tas på allvar. Efter nya säljrekord på Black Friday och nu i julhandeln [vill vi mynta begreppet ”prylsvinn” för att uppmärksamma och bättre](#)

[hantera vår överkonsumtion och vår slit- och slängkultur](#). Med prylsvinn menar vi all den tid som prylar inte används, eller att de slängs i förtid, inte går att reparera eller är tillverkade för en onödigt kort livslängd.

Den växande konsumtionen är en av vår tids stora utmaningar. Det krävs modiga satsningar för att nå FN:s globala mål om en hållbar konsumtion och produktion till 2030. Även om utsläppen av växthusgaser inom Sverige har minskat med 25 procent sedan 1990 har vi samtidigt ökat utsläppen från vår konsumtion i andra länder där produktionen sker. [Enligt en rapport som Naturvårdsverket nyligen släppte](#) så sker 65 procent av klimatutsläppen och 80 procent av användningen av bekämpningsmedel och farliga kemiska produkter kopplat till vår konsumtion utanför Sveriges gränser. Sverige ligger med i toppen av listan över dem som belastar jordklotet mest.

Vi som arbetar med att främja nya beteenden och förbättra förutsättningarna för en hållbar konsumtion ser att det behövs flera åtgärder, både i regelverk, i affärsmodeller och konsumtionsmönster för att driva på den förändring som krävs. De förändringar som görs nu sker för långsamt. Så här års efter Singles Day, Black Friday, och nu i julhandeln som väntas slå rekord igen, känns frågan om en hållbar konsumtion ännu mer angelägen.

Ett exempel där användandet är ännu lägre men ändå ger upphov till stora avfallsmängder är bormaskiner som i snitt används cirka 18 minuter under sin livstid, men lämnar 51 kilo avfall efter sig.

Det finns stora miljövinster med att producera färre produkter och mer hållbara produkter och att använda de produkter vi redan har en längre tid genom att reparera, köpa begagnat eller dela det vi sällan använder i stället för att köpa nya.

En utmaning med konsumtion är att det inte handlar om ett problem utan flera. Det rör sig bland annat om:

- **Undermålig livslängd och möjlighet att reparera** de saker som tillverkas.
- **Låg nyttjandegrad** – många saker samlar damm under 99 procent av sin livslängd för att sedan slängas.
- **Låg återanvändning** – många saker och material som kan återanvändas slängs i dag.

Vi lanserar nu ordet “prylsvinn” som ett samlingsnamn för dessa problem. Vi vill få upp prylsvinnet på agendan och minska det till sådan grad att fenomenet så småningom blir ett ord som inte längre behövs.

Vi har tre förslag för att minska prylsvinnet:

1. Förbättra märkning och spårbarhet, för ökat återbruk

och delning. [Varje produkts ”osynliga avfall” har stor miljö-påverkan.](#) Det gör det svårare för oss konsumenter att göra aktiva val för att minska prylsvinnet. En mobiltelefon väger till exempel mindre än 200 gram men det uppstår hela 86 kilo avfall när den produceras. En bärbar dator ger upphov till 1,2 ton avfall. Det här ”osynliga avfallet” har stor miljöpåverkan.

För att vi konsumenter bättre ska få kunskap om varors påverkan på miljön, och därmed få motivation att minska prylsvinnet, behövs mer tydlig information när det gäller tillverkningskostnad i form av koldioxidekvivalenter, olje-, vatten- och avfallsmängd. På mat och kläder finns det innehållsförteckningar och ofta spårbarhet – på samma sätt bör det synas vilken miljöpåverkan produkterna har.

Varors kemikalieinnehåll måste också kunna spåras. När vetenskapen och lagstiftningen går framåt kan ämnen som tidigare varit godkända att använda i varor efter en tid ges restriktioner. Vi anser att det måste vara möjligt att spåra ämnena och de varor de finns i så att vi kan hantera dem på lämpligt sätt.

2. Saker måste hålla länge och gå att reparera. Det behövs tydligare riktlinjer och krav på sakers reparerbarhet och förväntade livslängd. Ekodesigndirektivet, som i dag gäller exempelvis tvätt- och diskmaskiner, har gått från att bara innehålla krav på energiåtgång till att också inkludera krav på livslängd, reparerbarhet och information om farliga ämnen. Motsvarande lagstiftning behövs för många fler produkter.

Sänkt moms på små reparationer av textil och cyklar har underlättat för fortsatt användande, men det behövs fler åtgärder för att det ska vara lika enkelt eller enklare att återanvända än att köpa nytt. Många produkter tillverkas i dag för att inte hålla så länge och på så sätt öka omsättningen. Skulle det ställas krav på producenterna att märka sina produkter med förväntad livslängd eller beräknad återanvändningsgrad så skulle det innebära att fler konsumenter valde varorna. Lång hållbarhet är ett ekonomiskt incitament för uthyrning, delning och begagnathandel. Produkter bör designas så att de går att reparera, i den mån det är möjligt, utan krav på licensierade serviceverkstäder. De bör också designas så att det går att separera material från varandra så att dessa enklare kan återanvändas och återvinnas.

3. Ge delningen möjlighet att växa. Delning av underutnyttjade transporter, ytor och saker är en viktig pusselbit i omställningen till en mer hållbar konsumtion. Enligt en undersökning genomförd av IVL Svenska miljöinstitutet kan en bil som delas (exempelvis genom bilpool eller genom privat uthyrning) ersätta mellan 4 och 13 bilar, beroende på hur många som gör sig av med den egna bilen eller avstår från att köpa en egen bil. Ett exempel där användandet är ännu lägre men ändå ger upphov till stora avfallsmängder är [borrmaskiner som i snitt används cirka 18 minuter under sin livstid](#), men [lämnar 51 kilo avfall efter sig](#).

Regeringen och myndigheterna behöver skapa rätt förutsättningar för att stimulera utvecklingen på det här området

och minska prylsvinnet. En åtgärd kan vara att utreda och införa ett fribelopp på 50 000 kronor för privat uthyrning som ger positiv miljöpåverkan, på samma sätt som privatpersoner både kan hyra ut sin bostad, sälja begagnat och bedriva hobbyverksamhet för upp till 50 000 kronor per år.

Vi uppmanar riksdagen och nästa regering att sätta prylsvinnet på agendan och med hjälp av dessa tre nycklar förbättra lagstiftningen och förändra normen för vad som är god konsumtion.

Definition. Prynsvinn

Prynsvinn: Den tid under en saks livslängd som den inte används. Kan även inkludera att saken slängs i förtid eller är konstruerad för en onödigt kort livslängd.

Källa: Artikelförfattarna

DN Debatt. 15 december 2018

Debattartikel

Åtta miljödebattörer:

"Ny märkning kan hjälpa till att minska prylsvinnet"

TEXT

Linnéa Agüero, hållbarhetsansvarig, Blocket

Lisa Book Taube, head of sustainability, Sellpy

Alexandra Davidsson, generalsekreterare, Föreningen medveten konsumtion Sverige

Ola Degerfors, vd Hygglo AB

Liv Fjellander, projektledare hållbar konsumtion, IVL Svenska miljöinstitutet

Henning Gillberg, grundare, Repamera

Karin Lexén, generalsekreterare, Naturskyddsföreningen

Håkan Wirtén, generalsekreterare, WWF